

Referenslista över strukturella evidensbaserade interventioner i förskole/ skolmiljö gällande området specialkost för barn med matallergi (inkluderar myndigheters råd och riktlinjer samt även användbara policydokument, utbildningsmaterial, kunskapssammanställningar, checklistor, med mera.)

Evidensgrad:

Evidensgraden baseras här på en sammanvägning av teoretisk grund, insatsens påvisade effekt samt studiens kvalitet och precision. Följande definitioner har använts:

1. Stark teoretisk grund och stark bevisning (dvs. påvisad effekt och bra studiekvalitet* med tillräcklig precision)
2. Stark teoretisk grund men begränsad bevisning/beprövad erfarenhet
3. Svag teoretisk grund och bevisning

Typ av Insatser inom Rutiner för specialkost

1. Säkra rutiner (kedjan, från framställning av mat till att barnet äter maten)
2. Ansvar
3. Intyg
4. Hur arbeta säkert (utan kontaminering)
5. Matens innehåll
6. Tryggt och säkert för barnet och vårdnadshavare
7. Tryggt och säkert för personal

EHP-projektet

Område	Evidens grad	Rapport eller Publikation	Beskrivning	Behov, brister, utvärdering, synpunkter och lösningar	Typ av insats	Rekommendation
Specialkost för barn med matallergi	1-3	Socialstyrelsens rapport Allergi i skola och förskola	På uppdrag av regering har socialstyrelsen gjort en kartläggning av vilka problem barn med överkänslighetsbesvär möter, fördelning av ansvar för dessa frågor mellan olika myndigheter och behov av mer information i frågan	Skola/förskola bedriver sällan generellt förebyggande arbete. Finns en rad brister i inomhusmiljö, utomhusmiljö och anpassning av mat och undervisning. Lokaler uppfyller inte normer som finns för inomhusmiljön, ventilation, fukt och städning. <i>Behov av ökad kunskap, anpassning av undervisning, miljö, och kost samt hantering av akuta reaktioner</i>	1	Rekommenderas då detta är en kunskapssammanställning av hur skola/förskola hanterar allergiska frågor idag och hur detta prioriteras.
Specialkost för barn med matallergi	2	Kost & Närings nationella rekommendationer för specialkost och anpassade måltider i förskola och skola, Version 1.0, Februari 2020 https://www.kostochnaring.se/vart-arbete/forskola-skola/specialkost-anp-maltider/	Förbundet Kost & Näring har med stöd av Livsmedelsverket och Skolverket genomfört ett remissförfarande med hjälp av ett tiotal relevanta instanser för att få fram rekommendationer kring specialkost i skola och förskola.	Rekommendationerna gäller nationellt från februari 2020 och effekterna av rekommendationerna har ännu inte hunnit utvärderas. Från Astma- och Allergiförbundets medlemmar så har signaler kommit att personal på förskola och skola ibland kan misstolka det som står i rekommendationerna. Detta har framförts till Kost & Näring som framöver kommer att se över formuleringarna i rekommendationerna.	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7	Rekommenderas att användas av måltidspersonal (och annan personal) på förskola och skola nationellt som underlag för att arbeta med specialkost.
Specialkost för barn med matallergi	1	Skollagen 2010:800 https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800	Ansvar Skolverket.	Skolverket skriver mycket lite om specialkost i skolan.	2, 5 (6, 7)	
Specialkost för barn med matallergi	1	Livsmedelslagstiftningen EG nr 178/2002 säkra livsmedel https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:02002R0178-20180701&qid=1562918485615&from=SV	Ansvar Livsmedelsverket.	Det är tydligt i den europeiska livsmedelslagstiftningen att livsmedels som säljs eller serveras ska vara säkra ur både allergi-, toxikologi- och mikrobiologisympunkt	1, 4	
Specialkost för barn med matallergi	1	Livsmedelslagstiftningen EG nr 852/2004 livsmedelshygien https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:02004R0852-20090420&qid=1565178108906&from=SV	Ansvar Livsmedelsverket.	Det är tydligt i den europeiska livsmedelslagstiftningen att livsmedel i hela livsmedelskedjan måste följa noggranna hygienkrav.	1, 4	
Specialkost för barn med matallergi	1	Livsmedelslagstiftningen EU nr 1169/2011 https://eur-lex.europa.eu/legal-	Ansvar Livsmedelsverket.	I EUs nya livsmedelslagstiftning, som gäller i Sverige från december 2015, finns det mycket om hur hänsyn ska tas till allergier och överkänslighet mot mat i hela livsmedelskedjan.	1, 5	Verksamheterna inom skola och förskola behöver ha

EHP-projektet

		content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:02011R1169-20180101&qid=1565953644738&from=SV		Det gäller hygien, rutiner och information inom primärproduktion, sekundärproduktion, restauranger, butiker, offentlig måltid etc.		koll på denna lagstiftning.
Specialkost för barn med matallergi	1	Livsmedelslagstiftningen EU nr 828/2014 glutenfritt https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?qid=1566997906828&uri=CELEX:32014R0828	Ansvar Livsmedelsverket.	I denna EU lagstiftning från 2014 tydliggörs vilka krav och skyldigheter som finns i hela livsmedelskedjan när det gäller glutenfritt.	1, 5	Verksamheterna inom skola och förskola behöver ha koll på denna lagstiftning.
Specialkost för barn med matallergi	1	Hälso- och sjukvårdslagen 2017:30 www.socialstyrelsen.se	Ansvar Socialstyrelsen	Socialstyrelsen skriver mycket lite om specialkost i skolan.	2, 3	
Specialkost för barn med matallergi	1	Patientlagen 2014:821 www.socialstyrelsen.se	Ansvar Socialstyrelsen.	Socialstyrelsen skriver mycket lite om specialkost i skolan.	2, 3	
Specialkost för barn med matallergi	1	Diskrimineringslagen 2008:567 https://www.do.se/lag-och-ratt/diskrimineringslagen/	Ansvar Diskrimineringsombudsmannen.	Inget specifikt om specialkost i skolan, men diskrimineringslagstiftningen ska kunna användas vid diskriminering av barn med behov av specialkost.	2, 6, 7	Rekommenderas vid diskrimineringsärenden.
Specialkost för barn med matallergi	2	Säker mat i förskola och skola. Handbok/utbildningsmaterial. Astma- och Allergiförbundet 2015. http://astmaoallergiforbundet.shop.strd.se/product/8984/8984/0/949603	Ansvar Astma- och Allergiförbundet. 2015 uppdaterades förbundets utbildningsmaterial för förskola/skola med hjälp av tidigare material, vetenskapliga kunskapsunderlag och experthjälp. Materialet är delvis evidensbaserat men saknar tydliga referenser.	Utbildningsmaterialet för personal i förskola och skola är baserat på det tidigare materialet från Arvsfondsprojektet Tryggare mat där materialet först togs fram. 2015 uppdaterades utbildningsmaterialet och ny lagstiftning och nya evidensbaserade aspekter togs med. Referenser saknas i materialet och endast sista delen om olika livsmedelsallergener är korrekturläst och godkänt av allergolog Magnus Wickman.	1, 2, 4, 6, 7	Rekommenderas att användas vid utbildning av personal.
Specialkost för barn med matallergi	2	Checklista för förskola/skola: Vid en allergireaktion. http://astmaoallergiforbundet.shop.strd.se/product/8984/8984/0/910815	Checklistan togs fram samtidigt som utbildningsmaterialet uppdaterades 2015. Finns både i materialet och som poster.	Checklistan bygger på olika källor, samt erfarenhet från utbildare och allergologer. Även denna korrekturläst och godkänd av allergolog Magnus Wickman.	2, 6, 7	Vägledning för personal.
Specialkost för barn med matallergi	2	Personalutbildningen Säker mat i förskola och skola, Astma och Allergiförbundet. https://astmaoallergiforbundet.se/vart-arbete/skola-och-restaurang/	Baskurs för personal i förskola och skola. Baskursen använder utbildningsmaterialet Säker mat i förskola och skola och utförs av professionella utbildare knutna till Astma- och Allergiförbundet	Personalutbildningen bygger på utbildningsmaterialet Säker mat i förskola och skola, erfarenhet från Arvsfondsprojektet Tryggare mat samt ett grundarbete av Astma- och Allergiförbundet tillsammans med utbildarna. Utbildningen går igenom och uppdateras varje år på hösten.	1, 2, 4, 6, 7	Rekommenderad utbildning för personal.
Specialkost för barn med matallergi	2	Bra måltider i skolan, Livsmedelsverkets. https://www.livsmedelsverket.se/globalassets/publikationsdatabas/br-oschyrrer-foldrar/bra-maltider-i-skolan.pdf	Livsmedelsverkets rekommendationer för skolmåltiderna.	I dessa relativt nya rekommendationer finns ett långt avsnitt om specialkost i skolan med mycket matnyttigt. Astma- och Allergiförbundet tycker att det är bra att specialkost vi utflykter nämns men fortfarande saknas ansvar och rutiner för specialkost vid andra sammanhang i skolan än skolmåltiden och utflykter, t ex fika, samlingar, kvällsaktiviteter och fritids.	2, 4, 5, 6, 7	Rekommenderas som vägledning till skolan.

EHP-projektet

Specialkost för barn med matallergi	2	Bra måltider i förskolan, Livsmedelsverket. https://www.livsmedelsverket.se/globalassets/publikationsdatabas/broschyrrer-foldrar/bra-maltider-i-forskolan.pdf	Livsmedelsverkets rekommendationer för förskolemåltiderna.	Dessa rekommendationer är mer matnyttiga än föregående vad gäller specialkost i skolan. Astma- och Allergiförbundet tycker att det fortfarande saknas ansvar och rutiner för specialkost vid andra sammanhang i skolan än lunchen.	2, 4, 5, 6, 7	Rekommenderas som vägledning till förskolan.
Specialkost för barn med matallergi	1	Robbins KA, et al. Milk allergy is associated with decreased growth in US children. J Allergy Clin Immunol 2014	Vetenskaplig artikel	Artikeln visar effekter på barn vid uteblivet mjölkintag i kosten. Detta visar vikten av att barnen vet att de tål eller inte tål mjölk och att det är viktigt att de får rätt information om innehållet i maten på skola eller förskola så de kan lita på att de inte blir sjuka.	5, 6, 7	
Specialkost för barn med matallergi	1	Schoemaker AA, et al. Incidence and natural history of challenge-proven cow's milk allergy in Europe. EuroPrevall birth cohort. Allergy 2015; 70: 963-972.	Vetenskaplig artikel	Artikeln visar hur det ser ut med komjörkallergi i Europa. Incidence och konsekvenser av allergin.	5, 6, 7	
Specialkost för barn med matallergi	1	Greenhawt M. Environmental exposure to peanut and the risk on an allergic reaction. Ann Allergy Asthma 2018; 120: 476-481.	Vetenskaplig artikel	Artikeln visar hur stor risken för allergisk reaktion för jordnöt är.	5, 6, 7	
Specialkost för barn med matallergi	3	Information om specialkost, Kost & Näring. https://www.kostochnaring.se/?s=specialkostsammanst%C3%A4llning	Ett excelblad som en kommun eller liknande kan använda för att sammanställa vilka specialkost som erbjuds i olika skolor	Detta excelblad är ett exempel på hur en sammanställning av olika specialkost kan göras i en kommun eller annat område.	5, 6, 7	Då Kost & Näring jobbar nationellt så kan med fördel detta excelblad användas vid behov.
Specialkost för barn med matallergi	1	Haahtela T, et al. The Finnish Allergy Programme 2008-2018 works. Eur Respir J 2017; 49: 1700470	En del resultat som tidigt framkommit i det nationella finska allergiprogrammet. En slutrapport beräknas komma under 2020.	I det finska allergiprogrammet har de visat att en omfattande informations och utbildningsinsats, samt samarbete mellan olika instanser, har kunnat hjälpa verksamheterna samt barn med matallergier i skolorna. Antalet allergier och antalet specialkost har drastiskt minskat.	3, 4, 6, 7	Då finska programmet varit framgångsrikt så kan det användas som modell vid svensk nationell satsning.
Specialkost för barn med matallergi	1	Shahzad Mustafa S, et al. Real-world tree nut consumption in peanut allergic individuals. Ann Allergy Asthma Immunol 2019; xxx: 1-6.	Vetenskaplig artikel	Artikeln visar hur vanligt det är med allergi mot trädnötter vid befintlig jordnötsallergi. Då det inte är så många av personer med jordnötsallergi som också har allergi mot trädnötter så bör den kunskapen finnas när råd ges om jordnötter och nötter i olika miljöer, inte minst i förskola och skola.	1, 4, 6, 7	Att använda kunskapen i denna artikel då råd och vägledning om jordnötter och nötter i skola och förskola ges.
Specialkost för barn med matallergi	1	Winberg A. Många skolbarn undviker baslivsmedel i onödan. Läkartidningen 2016; 9	Populärvetenskaplig artikel	Denna artikel har betydelse när specialkost i förskola och skola diskuteras. Färre barn än de som utger sig för det, har matallergier och färre behöver därför specialkost. Viktigt att att barn som behöver får göra allergiutredning så de vet vilken mat de tål eller inte tål.	5, 6, 7	Att använda som argument då specialkost i skola och förskola

EHP-projektet

						diskuteras, t ex om läkarintyg.
Specialkost för barn med matallergi	1	Rönmark E, et al. Major increase in allergic sensitization in schoolchildren from 1996 to 2006 in northern Sweden. J Allergy Clin Immunol 2009; 124 (2): 357-363.	Vetenskaplig artikel	Denna artikel visar att allergier hos skolbarn har ökat i norra Sverige från 1996 till 2006.	6, 7	
Specialkost för barn med matallergi	1	Elevhälsportalen https://elevhalsportalen.se/	Elevhälsportalen administreras av CAMM, Stockholms länslandsting och är främst avsedd för elevhälsopersonal och annan personal vid skolor och förskolor i hela landet, men öppen för alla.	På elevhälsportalen finns texter som bygger på evidensbaserad kunskap inom olika områden bland annat specialkost.	X	Rekommenderas som vägledning för personal, och andra intresserade.
Specialkost för barn med matallergi	2	Tillgänglig skola.nu, webportal, Unga Allergiker. http://xn--tillngligskola-4kb.nu/	Tillgänglig skola.nu bygger på LAGA-projektet som jobbade igenom områdena laktos, allergi, gluten och astma ute på modellskolor och insamlade mycket kunskap som nu ligger på webbplatsen.	Många problem för barn med allergi, överkänslighet eller astma belystes i projektet och lösningar togs fram i form av texter, checklistor spel etc. Dessa ligger nu på webbplatsen.	2, 4, 5, 6, 7	Rekommenderas som erfarenhetsbaserade material, texter och checklistor för personal och elever.
Specialkost för barn med matallergi	1	Caubet JC, et al. Non-IgE-mediated gastrointestinal food allergies in children. Pediatr Allergy Immunol 2017; 28:6-17.	Vetenskaplig artikel	Artikeln visar att det finns ovanliga matallergier hos barn, som ibland missas vid diagnostik. Alltid viktigt att lyssna på upplevelsen hos barn och föräldrar och att fortsätta utreda inom vården tills orsaken till symptom är utredd.	1, 6, 7	
Specialkost för barn med matallergi	1	Protudjer J, et al. Food-related symptoms and food allergy in Swedish children from early life to adolescence. PLoS One, 2016; 11: e0166347.	Vetenskaplig artikel	En bra artikel som ger en bild av hur det ser ut med matallergi och överkänslighet mot mat hos barn och ungdomar i Sverige.	1, 6, 7	
Specialkost för barn med matallergi	1	Strinnholm Å, et al. Food hypersensitivity is common in Swedish schoolchildren, especially oral reactions to fruit and gastrointestinal reactions to milk. Acta Paediatr 2014; 103:1290-1296.	Vetenskaplig artikel	Matöverkänslighet är vanligt hos svenska skolbarn, speciellt reaktioner i munnen från frukt och mag-tarmbesvär från mjölk.	1, 6, 7	
Specialkost för barn med matallergi	1	Winberg A High incidence and remission of reported food hypersensitivity in Swedish children followed from 8 to 12 years of age – a population based cohort study. Clin Transl Allergy 2014; 4: 2045-7022.	Vetenskaplig artikel	Från en svensk kohort visas antal barn mellan 8 och 12 år som har, har fått och blivit av med sin matöverkänslighet.	1, 6, 7	

EHP-projektet

Specialkoster för barn med matallergi	1	Winberg A, et al. Milk allergy is a minor cause of milk avoidance due to perceived hypersensitivity among schoolchildren in Northern Sweden. <i>Acta Paediatr</i> 2016; 105: 206-214.	Vetenskaplig artikel	Diagnosticerad mjölkproteinallergi är en liten del av de som undviker mjölk pga överkänslighet i norra Sverige.	1, 5, 6, 7	
Specialkoster för barn med matallergi	1	Winberg A, et al. Assessment of allergy to milk, egg, cod and wheat in Swedish Schoolchildren: A populationbased cohort study. <i>PLoS One</i> 2015; 10: e0131804.	Vetenskaplig artikel	Mätningar av allergi mot mjölk, ägg, torsk och vete hos svenska skolbarn.	1, 5, 6, 7	
Specialkoster för barn med matallergi	1	Österlund J, et al. A 10 year review found increasing incidence trends of emergency egg allergy reactions and food-induced anaphylaxis in children. <i>Acta Paediatr</i> 2018.	Vetenskaplig artikel	En review som hittat bevis för ökad incidens av allvarlig allergireaktion från ägg samt mat-inducerad anafylaxi hos barn.	1, 5, 6, 7	
Specialkoster för barn med matallergi	1	Servin C, et al. Special diets are common among preschool children aged one to five years in south-east Sweden according to a population-based cross-sectional survey. <i>Acta Paediatr</i> 2017; 106: 634-638.	Vetenskaplig artikel	Specialkost hos barn är vanligt hos förskolebarn, från 1 till 5 års ålder, i sydöstra Sverige.	1, 6, 7	
Specialkoster för barn med matallergi	1	Strinnholm Å, et al. Health related quality of life among schoolchildren aged 12-13 years in relation to food hypersensitivity phenotypes: a population-based study. <i>Clin Transl Allergy</i> 2017; 7: 20.	Vetenskaplig artikel	Livskvalitet hos barn 12-13 år gamla i relation till matöverkänslighet.	6, 7	
Specialkoster för barn med matallergi	1	Leonardi S, et al. Allergic reactions to foods by inhalation in children. <i>Allergy Asthma Proc</i> 2014; 35: 288-294.	Vetenskaplig artikel	Luftburna matallergier hos barn.	5, 6, 7	
Specialkoster för barn med matallergi	1	Liu M. Tree nut allergy: risk factors for development mitigation of reaction risk and current efforts in desensitization. <i>Expert Rev Clin Immunol</i> 2015; 11: 673-679.	Vetenskaplig artikel	Nötallergi, risk faktorer för allergireaktion samt åtgärder och rutiner.	1, 5, 6, 7	
Specialkoster för barn med matallergi	1	Mc William V, et al. The prevalence of tree nut allergy: A systematic review. <i>Allergy Asthma Rep</i> 2015; 15: 54.	Vetenskaplig artikel	Prevalens av nötallergi, en systematisk review.	1, 5, 6, 7	

EHP-projektet

Specialkost för barn med matallergi	1	Greenhawt M. Environmental exposure to peanut and the risk of an allergic reaction. <i>Ann Allergy Asthma Immunol</i> 2018; 120: 476-481.	Vetenskaplig artikel	Miljömässig påverkan av jordnöt och risk för allergireaktion.	1, 5, 6, 7	
Specialkost för barn med matallergi	1	Jones SM and Burks AW. Food Allergy. <i>N Eng J Med</i> 2017; 377: 1168-1176.	Vetenskaplig artikel	Bra översiktsartikel om matallergi.	1, 5, 6, 7	
Specialkost för barn med matallergi	1	Sicherer SH and Sampson HA. Food Allergy: A review and update on epidemiology, pathogenesis, diagnosis, prevention, and management. <i>J Allergy Clin Immunol</i> 2018; 141:41-58.	Vetenskaplig artikel	Matallergi; review om epidemiologi, patogenes, diagnos, prevention och åtgärder.	1, 4	
Specialkost för barn med matallergi	1	Kansen HM, et al. The impact of oral food challenges for food allergy on quality of life: a systematic review. <i>Paedr Allergy Immunol</i> 2018; 1-11.	Vetenskaplig artikel	Systematisk review; betydelsen av provokationer för livskvalitet vid matallergi.	6, 7	
Specialkost för barn med matallergi	1	Elizur A, et al. Natural course and risk factors for persistence of IgE-mediated cows milk allergy. <i>J Pediatr</i> 2012; 161: 482-487.	Vetenskaplig artikel	Naturliga orsaker och riskfaktorer för att få behålla IgE-medierad mjölkproteinallergi.	5, 6, 7	
Specialkost för barn med matallergi	3	Västra Götalandsregionens dokument "Angående intyg om laktosintolerans": https://www.vgregion.se/halsa-och-vard/vardgivarwebben/uppdrag-och-avtal/ardval-ardcentral/nyheter---ardval-ardcentral/angaende-intyg-om-laktosintolerans/	Regionens dokument med vägledning angående intyg vid laktosintolerans.	Det saknas kommentarer om matallergier, men det var inte dokumentets syfte. Det skulle vara större behov av kommentarer för intyg vid matallergier.	3	
Specialkost för barn med matallergi	1	Winberg A. Matallergi bland skolbarn i Sverige. <i>Nordisk Nutrition</i> "/3 2018. Länk Nutrifakta: https://nutrifakta.se/?s=Matallegi+bland+skolbarn&post_type=post	Populärvetenskaplig artikel	Bra översiktsartikel med populärvetenskapligt språk om matallergi bland skolbarn i Sverige.	5, 6, 7	Bra populärvetenskaplig översiktsartikel
Specialkost för barn med matallergi	1	Strinnholm Å och Winberg A. Konsekvenser av matallergi för livskvalitet och kostens	Populärvetenskaplig artikel	Bra översiktsartikel med populärvetenskapligt språk om konsekvenser av matallergi för livskvalitet och kostens näringsmässiga kvalitet.	1, 4, 6, 7	Bra populärvetenskaplig översiktsartikel

EHP-projektet

		<p>nutritionella kvalitet. Nordisk Nutrition 2/3 2018. Länk</p> <p>Nutritionsfakta: https://nutritionsfakta.se/?s=konservens+av+matalergi+f%C3%B6r+livskvalitet&post_type=post</p>				
Specialkost för barn med matallergi	1	<p>Food DETECTives, Quality of life, For people with food allergies in Europe: A menu for improvement. Dec 2019. European Federation of Allergy and Airways Diseases Patients Associations, EFA. https://www.efanet.org/images/EF_A_FoodDetectives_Report.pdf</p>		<p>En omfattande och bra europeisk studie om hur barn och vuxna i Europa med matallergier har det med fokus på livskvalitet. Det finns mycket att hämta i denna omfattande studie gällande matallergi inom, vård, samhälle, livsmedelsbransch, skola/förskola, hemma mm. Livskvalitet, bemötande, mobbning, föräldrar-skola, restauranger mm. Det finns många beskrivningar och flera råd och guider.</p>	1, 2, 4, 6, 7	<p>Allt arbete som görs på området matallergi rekommenderas att hämta fakta om hur personer med matallergi har det från denna studie.</p>
Specialkost för barn med matallergi	2	<p>Offentlig säker mat – Branschriktlinjer för tillagningskök i kommuner och regioner SKR www.offentligsakermat.se</p>		<p>SKRs Branschriktlinjer för offentliga måltider. Finns texter på en särskild hemsida att läsa.</p>	1, 2, 4, 6, 7	<p>Rekommenderas som en bra grund vid planering och hantering av specialkost i skolan – i första hand för kökspersonal men även för andra på skolan som hanterar mat och fika.</p>
Specialkost för barn med matallergi	2	<p>Förslag personalhygien i tillagningskök https://offentligsakermat.se/download/18.334bcfe71699f25807212db9/1553767098248/F%C3%B6rslag%20personalhygien%20i%20tillagningsk%C3%B6k.pdf</p>		<p>En PDF med förslag på vad personalen i tillagningsköket ska tänka på – En del av SKRs Branschriktlinjer.</p>	1, 2, 4, 6, 7	<p>Rekommenderas som en bra grund vid planering och hantering av specialkost i skolan – i första hand för kökspersonal men även för andra på skolan som hanterar mat och fika.</p>
Specialkost för barn med matallergi	2	<p>Livsmedelshygien och specialkost – Förslag på kursinnehåll https://www.offentligsakermat.se/utbildningochinstruktioner/tillagningskokochmottagningskok/utbildningtillagningskokochmottagningskok/livsmedelshygienspecialkostforlagpakursinnehall.505.html</p>		<p>Förslag på vad utbildning/kurs för personal kan behöva innehålla – En del av SKRs Branschriktlinjer,</p>	1, 2, 4, 6, 7	<p>Rekommenderas som en bra grund vid planering och hantering av specialkost i skolan – i första hand för kökspersonal men även för andra på</p>

EHP-projektet

						skolan som hanterar mat och fika.
Specialkost för barn med matallergi	1	Lovén Björkman S, Sederholm U, Ballardini N, Beck O, Lundahl J et al. Peanuts in the air - clinical and experimental studies. Clin Exp Allergy 2021. In press.	Vetenskaplig artikel	Bra artikel om luftburen jordnötsallergi.	1, 2, 6, 7	